

**2022–2030 M. MARIJAMPOLĖS REGIONO PLĖTROS PLANO PAŽANGOS PRIEMONĖS
NR. LT024-01-01-01 „PASLAUGŲ PAŽEIDŽIAMOMS VISUOMENĖS GRUPĖMS
PRIEINAMUMO IR KOKYBĖS GERINIMAS MARIJAMPOLĖS REGIONE“
PAGRINDIMO APRAŠAS**

Nr. _____
(data ir registracijos numeris)

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Uždavinys Nr. LT024-01-01 „Pagerinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę siekiant geresnių pažeidžiamų asmenų integracijos į visuomenę sąlygų“
---	--

**II SKYRIUS
SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS**

2022–2030 m. Marijampolės regiono plėtros plane (toliau – MRPPL) nustatyta **problema**, kurią siekiama spręsti – „**Didelė socialinė atskirtis ir aukštas skurdo rizikos lygis**“. Viena iš nustatytų **problemos priežasčių** yra tai, jog „**Socialinės paslaugos regione neatitinka poreikio, sąlygojamo demografinės ir socialinės situacijos**“ (Marijampolės regiono esamos situacijos bei problemų ir jų priežasčių analizė pateikiama MRPPL I skyriuje „Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis ir regiono esamos situacijos analizė“).

Skurdo ar socialinėje atskirtyje gyvenančių asmenų dalis Marijampolės regione sudaro daugiau nei trečdalį gyventojų: 2022 m. šalyje – 24,6 proc., Marijampolės regione – 37,4 proc., tai prasčiausias rodiklis šalyje. Marijampolės regione socialinės pašalpos gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, 2022 m. buvo 32 asmenys, kai tuo metu šalyje – 23 asmenys.

1 lentelė. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, Marijampolės regione 2022 m.¹

Savivaldybė	Socialinės pašalpos gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, asmenys
Kalvarijos	73
Kazlų Rūdos	33
Marijampolės	12
Šakių rajono	39
Vilkaviškio rajono	46
Marijampolės regione	32
Šalyje	23

Marijampolės regione 49 proc. gyventojų gyvena kaimo vietovėse (tai antras aukščiausias rodiklis šalyje), o tai didina socialinę atskirtį ir skurdo riziką, ir laikytinas ribojančiu veiksniu socialinių paslaugų prieinamumui.

Visuomenės senėjimas, trumpėja sveiko gyvenimo trukmė, daugėja psichikos ir elgesio sutrikimų turinčių asmenų, aukšti sergamumo rodikliai (taip pat išvengiamomis ligomis) – visi šie veiksniai lemia augantį socialinių paslaugų poreikį ir būtinybę socialines paslaugas orientuoti į šią šiuolaikinę regiono socialinę–ekonominę situaciją.

Atliekant socialinės paramos veiksmingumo stebėseną Lietuvos savivaldybėse Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM), įvertinusi 35 skirtingus rodiklius skurdo mažinimo, pagalbos ir prevencijos srityse, kasmet skelbia socialinės paramos veiksmingumo indeksą² (kuo rodiklio reikšmė

¹ Valstybės duomenų agentūra;

² SADM, <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-statistika/socialines-paramos-veiksmingumo-stebesena-lietuvos-savivaldybese>;

aukštesnė, tuo situacija geresnė ir atvirkščiai). 2022 m. šio rodiklio reikšmė šalyje buvo 5,2, Marijampolės regione – 5,01 ir šalies vidurkio nesiekė visu indekso skaičiavimo laikotarpiu, t. y. nuo 2017 m. Tai patvirtina, kad Marijampolės regione yra poreikis gerinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę, plėsti jų apimtį bei ieškoti būdų, kaip pasiekti kiekvieną, kuriam šios paslaugos yra reikalingos, ir suteikti tokias paslaugas, kurios mažintų socialinę atskirtį³.

Atsižvelgiant į tai, **tikslinės grupės**, tiesiogiai susijusios su sprendžiama problema, kurios patiria didžiausią skurdo riziką bei socialinę atskirtį, yra labiausiai pažeidžiamos, ir kurioms aktualiausias socialinės atskirties problemos sprendimas, gerinant socialines paslaugas, yra:

Asmenys su negalia (tame tarpe turintys intelekto ir (ar) psichikos negalią);

Gausios šeimos;

Senyvo amžiaus asmenys;

Kiti socialinę riziką patiriantys ir socialiai pažeidžiami asmenys;

Aukščiau išvardintų tikslinių grupių artimieji.

Tikslinės grupės poreikiai – aprūpinimas būstu, sąlygų savarankiškumui ir integracijai į visuomenę sudarymas.

Aprūpinimas būstu. Atsižvelgiant į MRPPL analizės duomenis, mažos Marijampolės regiono gyventojų pajamos (darbo užmokestis (bruto) Marijampolės regione antras mažiausių šalyje ir 2022 m. sudarė 1 426,9 euro) ir didesnis už šalies vidurkį socialinių pašalpų gavėjų skaičius (2022 m. šalyje 1 tūkst. gyventojų vidutiniškai teko 23 socialinės pašalpos gavėjai, Marijampolės regione – 32 socialinės pašalpos gavėjai). Žemos gyventojų pajamos ir platus socialinės pašalpos gavėjų ratas rodo ir didelį aprūpinimo būstu poreikį.

Socialinio būsto laukiančiųjų dalis nuo visų gyventojų Marijampolės regione didžiausia Kazlų Rūdos (1,67 proc.) ir Kalvarijos (1,13 proc.) savivaldybėse⁴.

2 lentelė. Marijampolės regiono savivaldybių sudarytuose asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašuose asmenų (šeimų) skaičius⁵

Savivaldybė	Laukiančiųjų socialinio būsto sąrašo duomenys pagal tikslinę grupę				Šeimos narių laukiančiųjų socialinio būsto dalis nuo visų savivaldybės gyventojų, proc.
	Gausios šeimos	Asmenys su negalia, kuriems reikalingas specialiai pritaikytas būstas	Iš viso:	Šeimos narių nuo visų laukiančiųjų socialinio būsto, proc.	
Kalvarijos	5 šeimos / 23 šeimos nariai	-	58 šeimos / 112 šeimų narių	20,5	1,13
Kazlų Rūdos	10 šeimų / 49 šeimos nariai	3 šeimos / 3 šeimos nariai	83 šeimos / 182 šeimos nariai	28,6	1,67
Marijampolės	20 šeimų / 93 šeimos nariai	20 šeimos / 90 šeimos nariai	265 šeimos / 555 šeimos nariai	32,9	1,01
Šakių rajono	9 šeimos / 43 šeimos nariai	9 šeimos / 11 šeimos narių	81 šeima / 157 šeimos nariai	34,4	0,60
Vilkaviškio rajonas	10 šeimų / 48 šeimos nariai	13 šeimų / 20 šeimos narių	143 šeimos / 264 šeimos nariai	25,7	0,77

Dalis laukiančiųjų socialinio būsto – asmenys su negalia bei šeimos, kuriose auga trys ir daugiau vaikų; šių grupių asmenys regione sudarė 30 proc. visų laukiančių socialinio būsto (didžiausias šios grupės asmenų socialinio būsto poreikis yra Šakių rajono (34,4 proc.) ir Marijampolės (32,9 proc.) savivaldybėse.

³ Socialinė atskirtis – visuomenės atsisakymas atskirų savo narių (pavyzdžiui, benamių, narkomanų), jeigu jų gyvenimo būdas neatitinka visuomenės nuostatų arba jie negali palaikyti įprastos socialinės sąveikos, neturėdami tam reikalingų materialinių išteklių, išsilavinimo ir pan. Socialinę atskirtį gali sukelti ir socialinės apsaugos sistemos trūkumai, neleidžiantys daliai gyventojų pasinaudoti šios sistemos galimybėmis. Šaltinis: [Socialinės apsaugos terminų žodynas](#);

⁴ Marijampolės regiono savivaldybių 2023 m. spalio mėn. informacija; Valstybės duomenų agentūra, rodiklis „Nuolatinis gyventojų skaičius“, 2023 m. pradžios duomenys;

⁵ Remiantis Marijampolės regiono savivaldybių 2023 m. spalio mėn. pateiktais duomenimis;

Turimi socialiniai būstai yra nusidėvėję ir neatitinka tikslinės grupės poreikių (yra per mažo ploto, nėra pritaikyti asmenų su negalia poreikiams, sunkiai pasiekiamos viešosios paslaugos, pvz., švietimo, sveikatos). Remiantis savivaldybių administracijų duomenimis, būtent gausioms šeimoms ir asmenims su negalia socialinio būsto suteikimas yra užtikrinamas sunkiausiai dėl ribotos nekilnojamojo turto rinkos pasiūlos – rinkoje nėra asmenims su negalia pritaikyto būsto (pvz., judėjimo negalią ar slaugos poreikius turintiems asmenims) ir labai maža didesnio ploto būsto pasiūla, taip pat rinkoje siūlomas būstas dažnai neatitinka socialiniam būstui keliamų reikalavimų (energijos efektyvumas, pastato aukštas, patogumai, viešųjų paslaugų pasiekiamumas ir pan.).

Vidutinė asmens (šeimoms) socialinio būsto laukimo trukmė Marijampolės regiono savivaldybėse 2022 m. svyravo nuo 28 mėnesių Marijampolės savivaldybėje, 26 mėnesių Kazlų Rūdos ir Kalvarijos savivaldybėse, 25 mėnesių – Vilkaviškio rajono savivaldybėje iki 16 mėnesių Šakių rajono savivaldybėje⁶.

Remiantis SADM duomenimis apie savivaldybių būstų fondą⁷, ypač kaimiškiosios Marijampolės regiono savivaldybės susiduria su avarinio ir netinkamo gyventi socialinio ir savivaldybės būsto problema. 2022 m. kovo 30 d. duomenimis, Vilkaviškio rajono savivaldybėje 42 savivaldybės ir socialiniai būstai buvo avarinės būklės ar netinkami gyventi, Šakių rajono savivaldybėje – 31 savivaldybės būstai avarinės būklės ar netinkami gyventi, Marijampolės savivaldybėje 24 savivaldybės būstai avarinės būklės ar netinkami gyventi, Kalvarijos savivaldybėje – 16 savivaldybės ir socialinių būstų buvo avarinės būklės ar netinkami gyventi.

Dalis būstų yra kaimiškiosiose teritorijose, kuriose sveikatos, švietimo, socialinės paslaugos sunkiau prieinamos, kas nesprendžia socialinės atskirties ir skurdo rizikos problemos, o riboti savivaldybių finansiniai ištekliai lemia, kad problema vis dar aktuali.

2014–2020 m. laikotarpiu, įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamus projektus Marijampolės regione buvo naujai įrengti ar įsigyti 162 socialiniai būstai⁸, investuota daugiau kaip 3 mln. eurų (Kalvarijos savivaldybėje 24 socialiniai būstai, Kazlų Rūdos savivaldybėje – 14 socialinių būstų, Marijampolės savivaldybėje – 77 socialiniai būstai, Šakių rajono savivaldybėje – 21 socialinis būstas, Vilkaviškio rajono savivaldybėje – 26 socialiniai būstai). Iki šiol ES fondų lėšomis buvo remta socialinio būsto fondo plėtra nenustatant, kokiai tikslinei grupei pirmiausia turėtų būti sukuriamas socialinis būstas, jis buvo suteikiamas eilės tvarka. Tačiau tai nesudarė galimybių prioritetą teikti socialinio būsto sukūrimui toms tikslinėms grupėms, kurios yra pažeidžiamiausios ir dažniau susiduria su nekilnojamojo turto rinkos apribojimais. Remiantis 2014–2020 m. laikotarpio patirtimi, dalis savivaldybių šalyje susidūrė su būsto pasiūlos trūkumu – projektai ne visada pasiekė planuotus rezultatus, nes rinkoje trūko parduodamų būstų.

Tačiau, kaip rodo aukščiau pateikta informacija, aprūpinimo būstu problema nėra išspręsta ir yra ypač aktuali kai reikalingas specifinis būstas (pritaikytas asmens su negalia poreikiams, didesnio ploto), todėl, siekiant sudaryti prielaidas socialinės atskirties ir skurdo rizikos mažėjimui, būtinos investicijos į socialinio būsto fondo plėtrą. Nesprendus aprūpinimo tinkamu būstu problemos, Marijampolės regione labiausiai pažeidžiamos visuomenės grupės atsidurtų dar didesnėje socialinėje atskirtyje.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano⁹ (toliau – Bendrasis planas) 65 punkte numatyta, kad būtina skatinti įperkamo kokybiško būsto ir savivaldybės būsto pasiūlą remtinoms socialinėms grupėms, jaunoms šeimoms, vienišoms mamos, tėvams, daugiavaikėms šeimoms, atsižvelgiant į švietimo, darbo, būsto ir sveikatos paslaugų ryšius (prioritetas teikiamas būsto, esančio urbanizuotoje / urbanizuojamoje teritorijoje ir turinčioje išvystytą inžinerinę ir socialinę infrastruktūrą, finansavimui), užkertant kelią atskirčiai ir segregacijai.

Intelektu ir (ar) psichikos negalią turinčiųjų asmenų integracija. Marijampolės regione 2022 m. buvo vienas didžiausių darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs darbingumo lygis, skaičius (šalyje 4,25 asmenys 1 tūkst. gyventojų, Marijampolės regione – 5,27 asmenys 1 tūkst.

⁶ SADM indekso duomenys;

⁷ SADM

<https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/Duomenys%20apie%20savivaldyb%C4%97s%20b%C5%ABst%C5%B3%20fond%C4%85%202022%20m.pdf>;

⁸ SFMIS 2023-10-25 duomenys apie projektus Marijampolės regione, finansuotus pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo priemonę Nr. 08.1.2-CPVA-R-408 „Socialinio būsto fondo plėtra“;

⁹ Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“;

gyventojų). Marijampolės regione, remiantis 2022 m. duomenimis, darbingo amžiaus asmenims pirmą kartą sumažėjęs darbingumo lygis nustatomas dažniau nei vidutiniškai šalyje dėl psichikos, kraujotakos sistemos, judėjimo funkcijų sutrikimų¹⁰.

Ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais (F00-F99) 10 tūkst. gyv. 2022 m. Marijampolės regione buvo trečias didžiausias šalyje ir siekė 1 481 atvejus, visose Marijampolės regiono savivaldybėse šis rodiklis taip pat buvo aukštesnis nei šalies vidurkis (1 203 atvejai 10 tūkst. gyventojų). Ligotumas psichikos ligomis 10 tūkst. gyventojų Marijampolės regione aukščiausias Marijampolės savivaldybėje (1 551 atvejai), Šakių rajono savivaldybėje (1 491 atvejai)¹¹.

Siekiant padidinti asmenų su negalia galimybes integruotis į visuomenę Lietuvoje vyksta institucinės globos pertvarka. Dideli globos namai, kuriuose gyvena intelekto ar psichosocialinę negalią turintys žmonės, pertvarkomi į mažesnius, žmonėms su negalia teikiamos tokios individualios paslaugos, kokių jiems reikia, o tapę savarankiškesniais jie gali ugdyti darbinius ir buityje reikalingus įgūdžius, rūpintis savimi, dirbti, gyventi bendruomenėje. Marijampolės regione institucinės globos pertvarkos I etapu buvo pradėtos teikti laikino atokvėpio paslaugos (Šakių r. sav.), taip pat socialinių dirbtuvių, apsaugoto būsto, įdarbinimo su pagalba, pagalbos priimant sprendimus paslaugos. Tačiau SADM bendradarbiaujant su Marijampolės regiono savivaldybėmis parengus Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Marijampolės regiono žemėlapi¹² (toliau – Žemėlapis) ir išanalizavus realius poreikius buvo nustatyta, kad Marijampolės regione didelė dalis intelekto ar psichikos negalią turinčių asmenų negauna jokių socialinių paslaugų, o tai apsunkina jų integraciją į visuomenę, todėl yra poreikis plėtoti apsaugoto būsto, grupinio gyvenimo namų, socialinių dirbtuvių, dienos užimtumo centrų, kompleksinių paslaugų teikimo vaikams su negalia paslaugas.

3 lentelė. Žmonių, turinčių psichikos arba intelekto negalią Marijampolės regiono savivaldybėse skaičius¹³

Savivaldybė	Psichikos negalia	Intelekto negalia	Savivaldybėje veikiančių socialinės globos įstaigų gyventojai	Tikslinės grupės asmenys, negyvenantys socialinės globos įstaigose
Kalvarijos	68	55	58	65
Kazlų Rūdos	54	22	0	76
Marijampolės	404	166	100	470
Šakių rajono	182	106	41	247
Vilkaviškio rajono	282	225	169	338
Marijampolės regione	990	574	368	1 196

Žemėlapyje konstatuota, kad Marijampolės regione šiuo metu veikia 5 socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina SADM: Kalvarijos, Didvyžių, Ilguvos, Suvalkijos socialinės globos ir Marijampolės specialieji socialinės globos namai. 2021 m. pabaigoje šiose įstaigose gyveno 62 proc. darbingo amžiaus asmenų su negalia (368 asmenys). Viso Marijampolės regione veikiančiuose socialinės globos namuose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina SADM, gyveno 305 asmenys, kuriems nenustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis. Preliminariai planuojama, kad įgyvendinus I-ojo pertvarkos etapo projektus, į bendruomenę galėtų persikelti apie 120 Marijampolės regione veikiančių socialinės globos namų gyventojų. Likę 185 gyventojai, atsižvelgiant į jų poreikius, amžių ir norą pasirinkti gyvenamąją vietą, galėtų būti apgyvendinami bendruomenėje (įvairiose apgyvendinimo su parama formose) arba specializuotuose socialinės globos ir slaugos namuose.

Taip pat atlikus analizę Žemėlapyje nustatyta, kad „Marijampolės regiono bendruomenėse šiuo metu gyvena mažiausiai 546 asmenys, kurie nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje, tačiau jiems yra reikalingos socialinės paslaugos“. Tai rodo, kad siekiant asmenų su negalia integracijos į visuomenę, didesnio jų savarankiškumo svarbu tęsti institucinės globos pertvarką, atsižvelgiant į šiandieninę situaciją. Mažėjant institucinės globos apimtims ir asmenims su negalia persikeliant gyventi bendruomenėje ar savo

¹⁰ Valstybės duomenų agentūra;

¹¹ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos portalas, <https://sveikstat.hi.lt/>;

¹² Marijampolės regiono plėtros tarybos 2022 m. liepos 7 d. sprendimu Nr. S-9 buvo pritarta Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Marijampolės regiono žemėlapiui ([aktuali redakcija](#) nuo 2024 m. kovo 14 d.);

¹³ Remiantis Žemėlapio duomenimis;

namuose su šeima ar kitais prižiūrinčiais ir padedančiais asmenimis, dalis visuomenės narių, kurie slaugo ar rūpinasi / prižiūri asmenis su negalia, taip pat patiria tam tikrus sunkumus, o siekiant išlaikyti jų fizinę bei psichinę sveikatą, galimybes pasirūpinti savimi ir išlikti darbo rinkoje, reikalingos laikino atokvėpio paslaugos. Žemėlapyje konstatuota, kad „mažiausiai 157 šeimoms yra reikalingos laikino atokvėpio paslaugos“.

Bendrojo plano 164 punkte taip pat akcentuotas poreikis „vykdyti institucinės globos įstaigų pertvarką įgyvendinant nuoseklius ir koordinuotus veiksmus, skatinančius perėjimo iš institucinės socialinės globos prie paslaugų neįgaliems suaugusiems asmenims, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią, vaikams ir jaunimui, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią, ir likusiems be tėvų globos vaikams, įskaitant kūdikius, šeimoms bendruomenėje ir pagalbos šeimai, globėjams (rūpintojams) sistemos kūrimą“.

Žemėlapyje, įvertinus poreikį, buvo numatytos tolesnės II-ojo institucinės globos pertvarkos etapo investicijos. Viso, Marijampolės regiono savivaldybėms atlikus intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčiųjų asmenų poreikių vertinimą ir suderinus su SADM, nuspręsta regione steigti 17 apsaugotų būstų, kuriuose būtų sukurtos 34 vietos, įsteigti 4 grupinio gyvenimo namus, kuriuose būtų 40 vietų, užtikrinant užimtumą nutarta steigti 3 socialines dirbtuves (viso 42 vietos) ir 2 dienos užimtumo centrus (viso 37 vietos); taip pat identifiкуotas poreikis steigti 3 kompleksinių paslaugų teikimo centrus vaikams su negalia (viso 95 vietos) ir 1 dienos socialinės globos centrą (30 vietų).

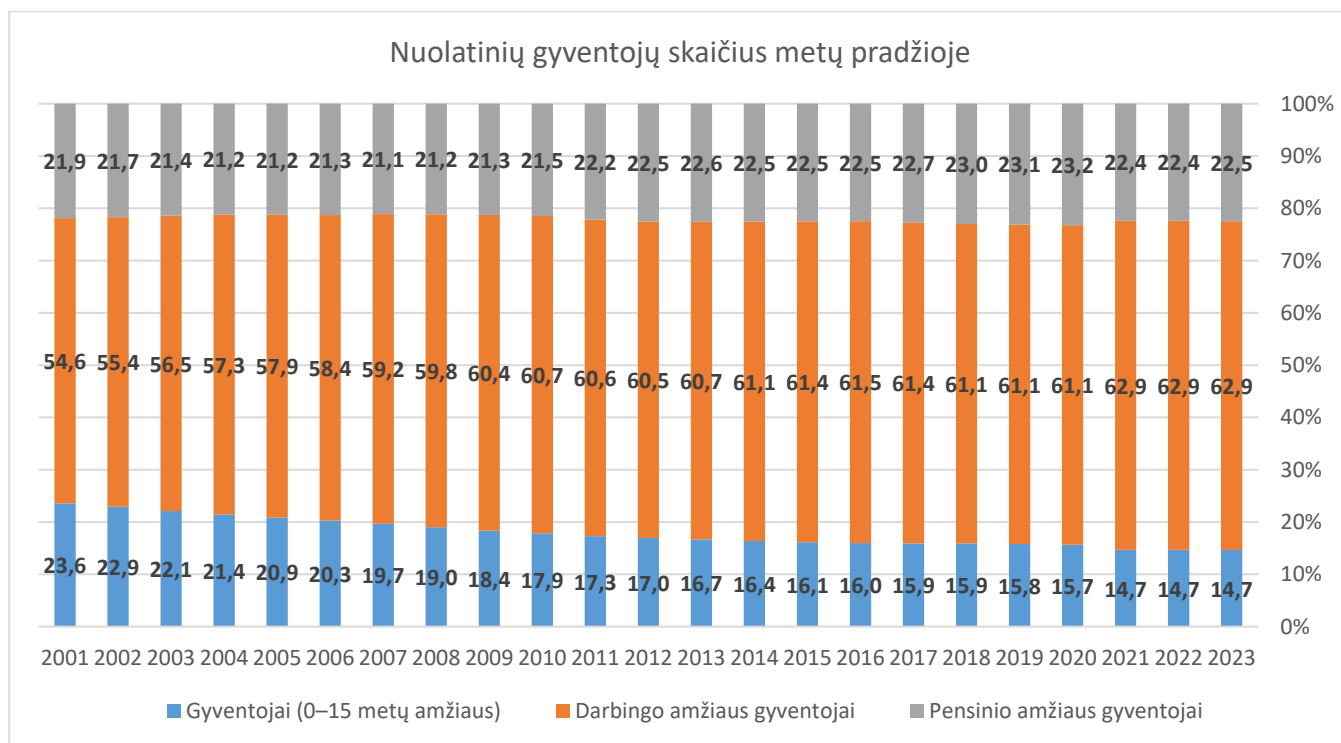
Visuomenės senėjimas. Marijampolės regionas – vienas sparčiausiai senėjančių regionų šalyje. Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, demografinės senatvės koeficientas Marijampolės regione yra aukštesnis nei vidutiniškai šalyje ir kasmet didėja.

4 lentelė. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje 2019–2022 m.¹⁴

Savivaldybė	2019		2020		2021		2022		2023	
	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys
Kalvarijos	70	162	73	165	76	175	80	176	83	172
Kazlų Rūdos	93	192	96	197	99	203	99	205	101	208
Marijampolės	84	173	87	175	93	181	96	185	99	186
Šakių rajono	106	206	109	209	117	215	123	222	125	222
Vilkaviškio rajono	104	208	104	211	109	212	110	213	115	217
Marijampolės regione	93	188	95	191	100	197	103	200	106	201
Šalyje	86	178	87	179	91	180	91	180	92	178

Regiono gyventojų sudėties pagal amžiaus grupes analizė rodo, kad per pastaruosius 10 metų labiausiai didėjo gyventojų 55–69 m. amžiaus grupėje dalis. Visuomenės senėjimas lemia ir senyvo amžiaus asmenų grupei reikalingų paslaugų poreikio didėjimą.

¹⁴ Valstybės duomenų agentūra;

1 pav. Nuolatinis gyventojų skaičius Marijampolės regione pagal gyventojų amžiaus grupes, 2001–2023 m.

Marijampolės regione slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis nustatytas 5 673 asmenims. Didžiausias poreikis – pensinio amžiaus asmenims. Marijampolės regione 2021 m. buvo 3 701 pensinio amžiaus asmenys, kuriems nustatytas slaugos ar priežiūros (pagalbos) poreikis, tad paslaugų senyvo amžiaus asmenims poreikis yra didelis.

5 lentelė. Slaugos ir priežiūros poreikis Marijampolės regione 2021 m.¹⁵

Savivaldybė	SLAUGA			PRIEŽIŪRA (PAGALBA)		
	Vaikai	Darbingas amžius	Pensinis amžius	Vaikai	Darbingas amžius	Pensinio amžiaus
Kalvarijos	10	38	233	22	94	129
Kazlų Rūdos	6	31	110	33	94	128
Marijampolės	43	177	781	111	324	631
Šakių rajono	13	113	451	70	234	462
Vilkaviškio rajono	20	123	298	97	319	478
Marijampolės regione	92	482	1 873	333	1 065	1 828

Ligotumas demencija ir Alzheimerio liga (F00-F03, G30) 10 tūkst. gyventojų 2022 m. visose Marijampolės regiono savivaldybėse buvo didesnis nei šalyje vidutiniškai (šalyje 145,3 atvejai, Kalvarijos savivaldybėje – 221,3 atvejai, Kazlų Rūdos – 161,9 atvejai, Marijampolės – 160,3 atvejai, Šakių rajono – 239 atvejai, Vilkaviškio rajono – 165,8 atvejai)¹⁶.

Marijampolės regione 2022 m. buvo 11 globos įstaigų seniems žmonėms, jose 484 vietos (2015 m. buvo 10 įstaigų, kuriose 418 vietos).

¹⁵ Statistika apie negalią, 2023-10-26, šaltinis – [Socialinės apsaugos ir darbo ministerija](https://socialines.apsaugos.ir.darbo.ministerija);

¹⁶ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos portalas, <https://sveikstat.hi.lt/>;

6 lentelė. Globos įstaigų seniems žmonėms duomenys 2022 m. pabaigoje¹⁷

Savivaldybė	Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius	Vietų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms	Gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms	Vietų užpildymo proc.	Pensinio amžiaus gyventojų, kuriems nustatytas slaugos ar priežiūros (pagalbos) poreikis, skaičius (2021 m.) ¹⁸
Kalvarijos	1	25	25	100	362
Kazlų Rūdos	1	59	59	100	238
Marijampolės	5	198	187	94	1 412
Šakių rajono	3	123	120	98	913
Vilkaviškio rajono	1	79	70	89	776
Marijampolės regione	11	484	449	95	3 701

Dviejose iš Marijampolės regiono savivaldybių globos įstaigų seniems žmonėms vietos 2022 m. buvo užpildytos 100 proc., kas rodo, kad atsiradus bent 1 asmeniui, kuriam reikalingos tokios paslaugos, jų suteikti jo savivaldybės teritorijoje nebūtų galimybės.

Bendrojo plano 169–170 punktuose pažymima, kad „vykstant demografiniams pokyčiams dėl gyventojų senėjimo didės senyvo amžiaus asmenims namuose ir institucijoje teikiamų paslaugų poreikis: dienos, trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos“. Tad tampa aktualu užtikrinti tokių paslaugų teikimą trumpinant laukimo eiles bei užtikrinant paslaugų kokybę.

Europos Komisijos ir Socialinės apsaugos komiteto parengtoje ilgalaikės priežiūros ataskaitoje *Long-term care report. Trends, challenges and opportunities in an ageing society*¹⁹ (toliau – IP ataskaita) pateikiamos įžvalgos kiekvienai Europos Sąjungos šaliai. IP ataskaitoje teigiama, kad Lietuvoje ilgalaikiai priežiūrai reikalingų išteklių užtikrinimas taps vis sudėtingesnis, nes prognozuojama, kad išlaikomų 65 m. amžiaus ir vyresnių asmenų Lietuvoje padidės daugiau nei ES vidurkis, o sveiko gyvenimo trukmė sulaukus 65 metų mažėja, kas yra priešinga ES-27 tendencijoms. Be to, visoje šalyje yra didelių regioninių gyventojų senėjimo skirtumų. Senstant kaimo, ypač moterų, populiacijai (tą rodo ir demografinės senatvės koeficiento duomenys) padidės ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis kaime. O tai ypač aktualu Marijampolės regionui, kurio beveik pusė gyventojų gyvena kaimo vietovėse. IP ataskaitoje identifikuota, kad tik trečdalis gaunančių pagalbą senyvo amžiaus asmenų, ją gauna formaliai, likusioji dalis gauna neformalią savo šeimos narių pagalbą.

Socialinę riziką patiriančių ir socialiai pažeidžiamų asmenų integracija į visuomenę. Socialinę riziką patiriantiems asmenims (pvz., asmenys, išėję iš įkalinimo, socialinės – psichologinės reabilitacijos įstaigų, praradę būstą, neturintys gyvenamosios vietos ar dėl kitų priežasčių negalintys ja naudotis), reikalinga specifinė pagalba. Tai apima laikinos nakvynės, socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo bei kitų būtinųjų paslaugų (asmens higienos, buitinių ir kt.) suteikimą, siekiant atkurti savarankiškumą, prarastus socialinius ryšius ir padėti integruotis į visuomenę (nutraukti ryšius su nusikalstamu pasauliu, skatinti juos susirasti darbą ir nuolatinę gyvenamąją vietą, padėti atgauti bei ugdyti įgūdžius, pasirūpinti savimi). Tokio tipo paslaugos teikiamos laikino gyvenimo (nakvynės) namuose.

2022 m. vietų skaičius laikino gyvenimo įstaigose Marijampolės regione (58 vietos) mažiausias šalyje (2 553 vietos)²⁰. Marijampolės regione 10 tūkst. gyventojų tenka dvigubai mažiau laikino apgyvendinimo vietų (4 vietos) nei vidutiniškai šalyje (9 vietos)²¹, šio rodiklio indekso reikšmė šalyje – 4,5, Marijampolės regione – 2,8, kas rodo, kad Marijampolės regione, pasižyminčiame aukštu skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygiu, nėra pakankamas laikino apgyvendinimo vietų skaičius.

¹⁷ Valstybės duomenų agentūra;

¹⁸ Statistika apie negalią, 2023-10-26, šaltinis – [Socialinės apsaugos ir darbo ministerija](#);

¹⁹ Long-term care report. Trends, challenges and opportunities in an ageing society. 2021. Vol. 2. Country profiles. Joint report prepared by the Social Protection Committee (SPC) and the European Commission (DG EMPL). Šaltinis: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b39728e3-cd83-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>;

²⁰ Valstybės duomenų agentūra;

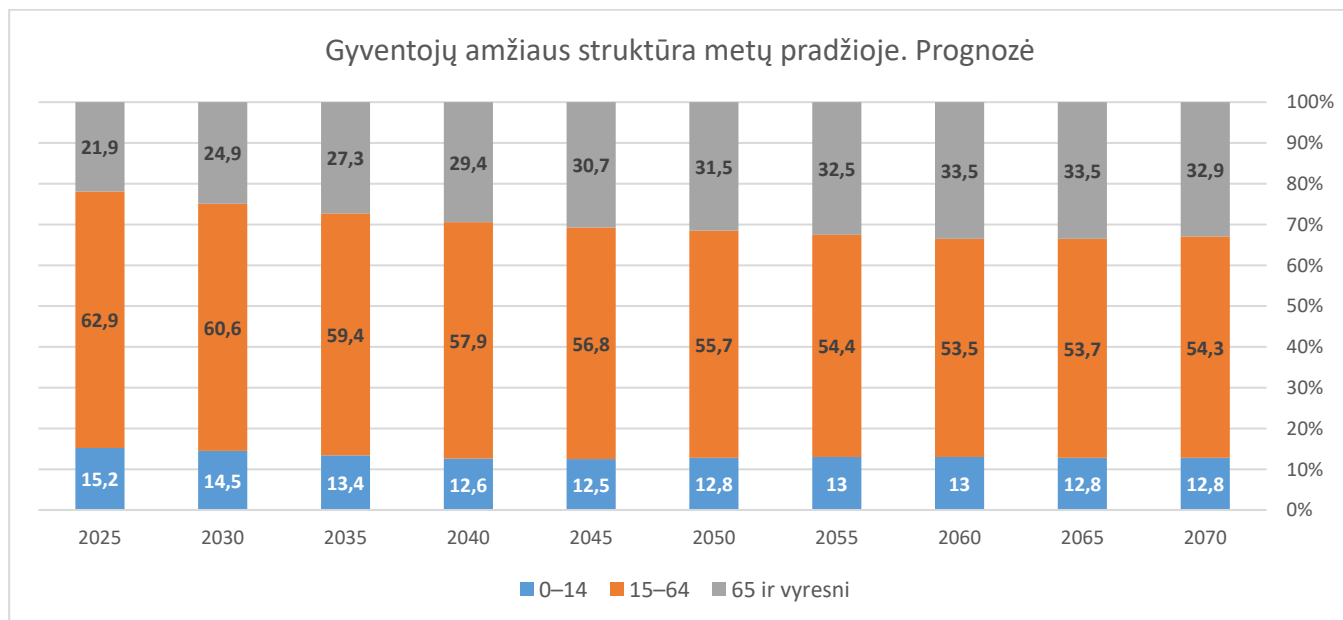
²¹ SADM indeksas;

7 lentelė. Laikino gyvenimo įstaigų duomenys Marijampolės regione 2022 m.²²

Savivaldybė	Laikino gyvenimo įstaigų skaičius		Laikino gyvenimo įstaigose vietų skaičius		Laikino gyvenimo įstaigų gyventojų skaičius	
	Nakvynės namai	Krizių centrai ir laikino apgyv. įstaigos motinoms ir vaikams	Nakvynės namai	Krizių centrai ir laikino apgyv. įstaigos motinoms ir vaikams	Nakvynės namai	Krizių centrai ir laikino apgyv. įstaigos motinoms ir vaikams
Kalvarijos	-	-	-	-	-	-
Kazlų Rūdos	-	1	-	10	-	29
Marijampolės	1	1	16	17	23	45
Šakių rajono	-	-	-	-	-	-
Vilkaviškio rajono	-	1	-	15	-	67
Marijampolės regione	1	3	16	42	23	141
Šalyje	33	63	1 510	1 043	1 681	2 636

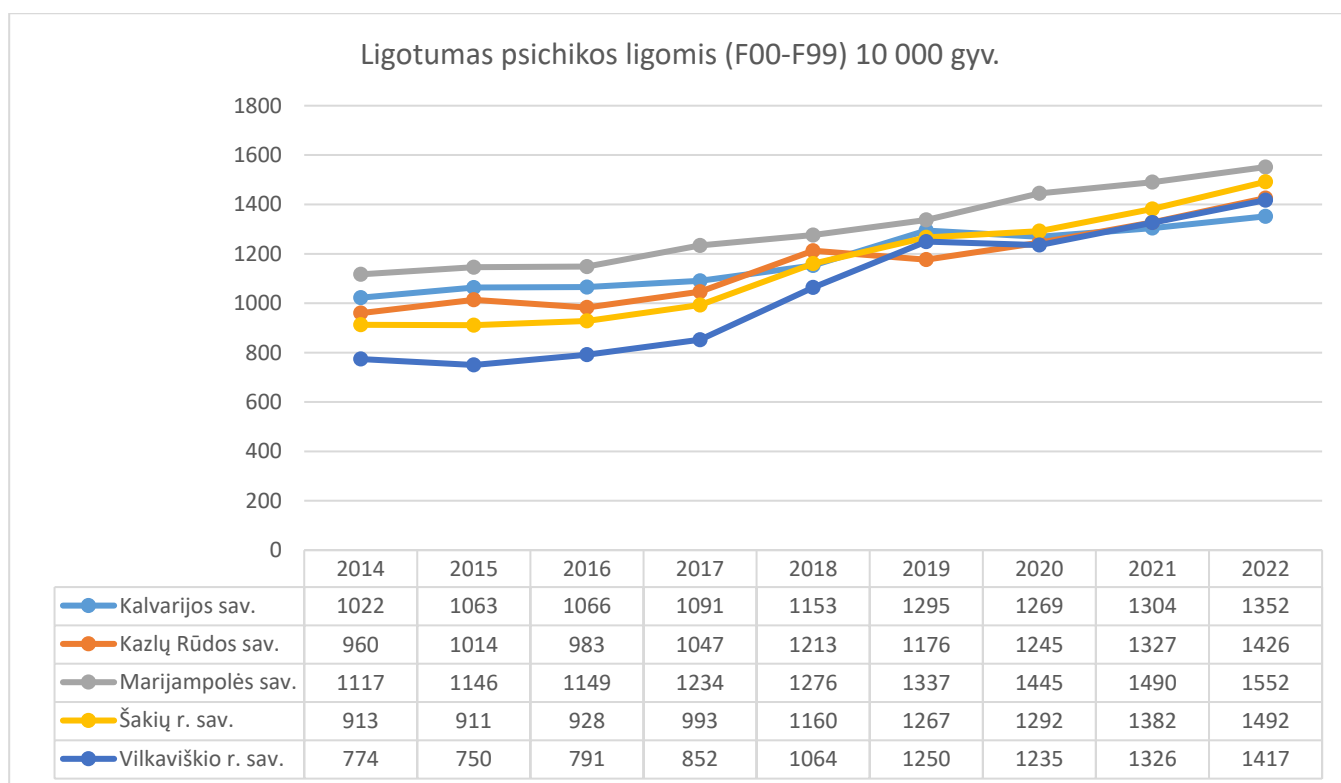
Plačią tikslinę grupę apima nakvynės namų teikiamos paslaugos. Pagal Valstybės duomenų agentūros duomenis, šalyje 2022 m. nakvynės namuose buvo apgyvendinta 1 681 asmenys, iš jų 1 067 – neturintys būsto, antra didžiausia šios paslaugos gavėjų grupė – grįžusieji iš laisvės atėmimo vietų (134 asmenys), kitos paslaugas gaunančių asmenų grupės – asmenys, patyrę smurtą artimoje aplinkoje (26 asmenys), nukentėjusieji nuo stichinių nelaimių (6 asmenys), našlaičiai, neturintys būsto (13 asmenų), atvykusieji iš socialinės bei psichologinės rehabilitacijos įstaigų (35 asmenys), prieglobstį gavę užsieniečiai (56 asmenys), grįžusieji ar deportuoti iš užsienio šalių (27 asmenys), prieglobsčio LR prašantys užsieniečiai (6 asmenys), nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos aukos (2 asmenys) bei kitų priežasčių (309 asmenys). Gyvenimo nakvynės namuose trukmės 2022 m. duomenys rodo kad, 6 mėn. ir ilgiau nakvynės namuose gyveno 48 proc. visų nakvynės namuose paslaugas gavusių asmenų, o mažiau nei 1 mėn. – 22 proc. Marijampolės regione nakvynės namai yra ir atitinkamos paslaugos visoms aukščiau nurodytoms paslaugų gavėjų grupėms teikiamos Marijampolės savivaldybėje.

Siekiant prognozuoti paslaugų poreikį, analizuojant tikslinių grupių dydį ir galimą jo pokytį ateityje, vertintos šalies gyventojų skaičiaus ir struktūros prognozės, pateikiamos Valstybės duomenų agentūros.

2 pav. Gyventojų struktūros pagal amžiaus grupes prognozė iki 2070 m.

Numatoma, kad ateityje mažės vaikų ir didės 65 m. amžiaus ir vyresnių gyventojų dalis. Atitinkamai, viešosios paslaugos, jų pobūdis, prieinamumas, turi būti planuojamas atsižvelgiant į potencialių naudotojų poreikius šiandien ir jų prognozuojamus pokyčius ateityje.

²² Valstybės duomenų agentūra;

3 pav. Ligotumas psichikos ligomis (F00-F99) 10 000 gyv. Marijampolės regiono savivaldybėse 2014-2022 m. laikotarpiu²³

Analizuojant ligotumo psichikos ligomis duomenis, matyti, kad šie rodikliai auga visose savivaldybėse, tad paslaugų intelekto ir psichikos negalią turintiems asmenims poreikis taip pat didėja.

Įgyvendinant šią pažangos priemonę bus siekiama kiekybinio ir kokybinio pokyčio teikiant socialines paslaugas ir užtikrinant tikslinių grupių poreikių tenkinimą Marijampolės regione. Numatoma:

- plėsti socialinio būsto fondą asmenų su negalia ir gausių šeimų tikslinei grupei;
- plėsti paslaugų, reikalingų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims, pasiūlą ir taip prisidėti prie institucinės globos pertvarkos;
- gerinti nestacionarių socialinių paslaugų pažeidžiamoms visuomenės grupėms kokybę ir pasiūlą;
- gerinti socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybę ir pasiūlą.

Vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos²⁴ 121 punktu, regiono plėtros plane nurodomi poveikio rodikliai, prie kurių siekiama prisidėti. Įgyvendinus šios pažangos priemonės veiklas būtų prisidedama prie šio 2022–2030 m. regionų plėtros programoje²⁵ nustatytų poveikio rodiklio siekimo (8 lentelė).

8 lentelė. Siektinos poveikio rodiklių reikšmės Marijampolės regione

Poveikio rodikliai	Pradinė reikšmė (metai)	Tartinė siektina reikšmė (metai)	Galutinė siektina reikšmė (metai)
Patenkintas socialinio būsto poreikis nuo tokią teisę turinčių asmenų (šeimų) skaičiaus, procentai	55 (2020)	55 (2025)	60 (2030)
Socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus, procentai	12 (2020)	12,9 (2025)	19 (2030)

²³ Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos portalas, <https://sveikstat.hi.lt/>;

²⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“;

²⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 m. regionų plėtros programos patvirtinimo“ (III skyrius „RPP poveikio rodikliai ir jų siektinos reikšmės“, 1 lentelė „NPP ir RPP rodiklių sąsajos“);

2022–2030 m. regionų plėtros programoje nustatyta, kad siektinų regioninės politikos valstybės veiklos srities uždavinių poveikio rodiklių reikšmių pasiekimas regionuose priklauso nuo valstybės, regiono ir savivaldybės lygmenimis įgyvendinamų pažangos priemonių komplekso ir išorinių veiksnių (makroekonominių, demografinių, geopolitinių) įtakos, o pažangos lėšos regionams apima tik tas sritis ir tą 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano²⁶ finansinių projekcijų dalį, kuriai nacionalinėse plėtros programose yra nustatytos regioninės pažangos priemonės. Todėl šia pažangos priemone prisidedama prie poveikio rodiklių pasiekimo, tačiau pagal intervencijų logiką, finansuojamas veiklas ir finansines apimtis įtaka poveikio rodiklio reikšmės pasiekimui yra minimali.

Marijampolės regione 2014–2020 m. ES fondų lėšomis (skirta 886 tūkst. ES fondų lėšų) buvo įgyvendinami 4 projektai, kuriuos vykdė Kudirkos Naumiesčio parapijos socialinės pagalbos centras (įkurti grupinio gyvenimo namai senyvo amžiaus asmenims ir asmenims su negalia (išskyrus turintiems proto ir / ar psichikos negalią), Gudkaimio kaimo bendruomenė (įsteigti savarankiško gyvenimo namai, kuriuose teikiamos paslaugos senyvo amžiaus, asmenims ir jų šeimos nariams, susiduriantiems su socialine rizika, asmenims su negalia ir kuriems nereikia nuolatinės, intensyvios priežiūros, sudarant jiems sąlygas savarankiškai tvarkytis buityje, rūpintis savimi, šeima), Viešoji įstaiga Kazlų Rūdos socialinės paramos centras (pagerinta ilgalaikių / trumpalaikių socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims, kuriems reikalinga nuolatinė globa, kurie dėl senatvės ar negalios negali gyventi savarankiškai, kokybė) bei Marijampolės savivaldybės administracija (pagerintos ir išplėtos socialinės globos senyvo amžiaus asmenims paslaugos). Tačiau atsižvelgiant į aukščiau pateiktą tikslinių grupių dydžio ir poreikių analizę yra būtinybė plėsti socialinių paslaugų įvairovę, gerinti jų kokybę ir prieinamumą, tad būtini sprendimai, užtikrinsiantys pažeidžiamų visuomenės grupių geresnę integraciją ir savarankiškumą.

III SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Priemonė bus įgyvendinama Marijampolės regiono – Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono – savivaldybėse.

Pažangos priemonės projektu Nr. 1.1.21. „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra Draugystės g. 19“ bus įgyvendinamas 2023–2029 m. Marijampolės tvarios miesto plėtros strategijos, patvirtintos Marijampolės savivaldybės tarybos 2024 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. 1-155 „Dėl 2023–2029 m. Marijampolės miesto tvarios plėtros strategijos patvirtinimo“, veiksmas Nr. 1.1.6. „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra Draugystės g. 19“.

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Sprendžiant MRPPL identifikuotą socialinės atskirties ir skurdo rizikos problemą ir vieną jos priežasčių („**Socialinės paslaugos regione neatitinka poreikio, sąlygojamo demografinės ir socialinės situacijos**“), numatoma gerinti socialinių paslaugų regione kokybę ir prieinamumą, kad jos geriau atitiktų poreikį, sąlygojamą demografinės ir socialinės situacijos.

Įgyvendinant šią pažangos priemonę, kuria siekiama tenkinti tikslinių grupių poreikius, numatoma vykdyti dvi veiklas:

1 veikla: Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra;

2 veikla: Socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybės užtikrinimas ir plėtra.

²⁶ Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“;

9 lentelė. Pažangos priemonės veiklos ir jų projektai Marijampolės regiono savivaldybėse

Savivaldybė	Pažangos priemonės veikla			
	1. Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra			2. Socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybės užtikrinimas ir plėtra
	Socialinio būsto fondo plėtra	Institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas	Nestacionarių socialinių paslaugų plėtra	
Kalvarijos	-	Taip (1.1.6.)	-	Taip (2.1.1.)
Kazlų Rūdos	Taip (1.1.2.)	Taip (1.1.7., 1.1.8.)	-	-
Marijampolės	-	Taip (1.1.9., 1.1.10., 1.1.12., 1.1.21.)	Taip (1.1.20., 1.1.21.)	Taip (2.1.2.)
Šakių rajono	Taip (1.1.4.)	Taip (1.1.13., 1.1.14.)	Taip (1.1.4.)	Taip (2.1.3.)
Vilkaviškio rajono	Taip (1.1.5.)	Taip (1.1.16., 1.1.17., 1.1.18., 1.1.19.)	Taip (1.1.22.)	Taip (2.1.4.)

1 veikla. Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra

Socialinio būsto fondo plėtra. Įgyvendinant pažangos priemonę Marijampolės regione bus siekiama aprūpinti socialiniu būstu negalią turinčius asmenis, kuriems reikalingas specialiai pritaikytas būstas dėl ribotų judėjimo galimybių bei gausias šeimas, auginančias daugiau nei 3 vaikus. Šios tikslinės grupės aprūpinimas socialiniu būstu yra itin sudėtingas dėl nekilnojamojo turto pasiūlos – rinkoje nėra asmenims su negalia (ypač su judėjimo negalia) pritaikyto būsto, taip pat itin maža didelio ploto būsto pasiūla (dažnu atveju savivaldybėms paskelbus pirkimą būstų įsigijimui pasiūlymų iš viso nesulaukiama arba pasiūlyti būstai netenkina reikalavimų). Tai apsunkina šių tikslinių grupių asmenų aprūpinimą būstu, ypač kaimiškose vietovėse.

Socialinio būsto fondo plėtrą (įskaitant būtinų baldų ir įrangos įsigijimą) numatoma trijose regiono savivaldybėse – Kazlų Rūdos (asmenims su negalia ir gausioms šeimoms), Vilkaviškio rajono (asmenims su negalia ir gausioms šeimoms) bei Šakių rajono (asmenims su negalia ir gausioms šeimoms).

Kalvarijos savivaldybė perėmė nuosavybės teisę į būsto fondo sąrašą 10 būstų, kurie bus skiriami gausioms šeimoms, tad savivaldybė užtikrins socialinio būsto gausioms šeimoms skyrimą iš savo turimų resursų. Marijampolės savivaldybė ir toliau didins socialinių būstų fondą, savo lėšomis įsigydamą naujų butų, taip pat suremontuodama ir socialinio būsto reikmėms pritaikydama patalpas ir pastatus, kurie iki šiol buvo naudojami kitoms reikmėms, bet tapo nebereikalingi. Atitinkamai, dalis naujai parengtų būstų bus skiriami ir daugiavaikėms šeimoms bei asmenims su negalia asmenims.

10 lentelė. Planuojamos socialinio būsto fondo plėtros investicijos

Savivaldybė	Būstų skaičius asmenims, turintiems judėjimo ir (ar) psichikos ir (ar) proto ir (ar) regos negalią), kuriems reikalingas specialiai pritaikytas būstas	Būstų skaičius gausios šeimos	Iš viso numatoma aprūpinti būstu asmenų (šeimos narių)
Kalvarijos	-	-	-
Kazlų Rūdos	3 būstai	10 būstų	52 šeimos nariai
Marijampolės	-	-	-
Šakių rajono	3 būstai	9 būstai	47 šeimos nariai
Vilkaviškio rajono	13 būstų	12 būstų	68 šeimos nariai
Viso:	19 būstai	31 būstas	167 šeimos nariai

Kazlų Rūdos ir Vilkaviškio rajono savivaldybėse socialinių būstų pritaikymas asmenims, turintiems negalią, vykdomas Būsto pritaikymo neįgaliesiems programą, patvirtintą Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. A1-103, nebuvo vykdomas, Marijampolės savivaldybėje penki socialiniai būstai pritaikyti asmenims su negalia, Šakių rajono savivaldybėje 2015 metais buvo pritaikytas vienas socialinis būstas, Kalvarijos savivaldybės asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąraše nėra asmenų, kuriems būtų reikalingas specialiai pritaikytas būstas.

Per 2020–2023 metų laikotarpį Marijampolės savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. DV-740 „Dėl Marijampolės savivaldybės socialinio būsto nuomos išimties tvarka prašymų nagrinėjimo komisijos sudarymo, darbo reglamento tvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“ patvirtinta Marijampolės savivaldybės socialinio būsto nuomos išimties tvarka prašymų nagrinėjimo

komisija, yra išimties tvarka suteikusi 8 būstus daugiavaikėms šeimoms, turinčioms tris ir daugiau vaikų, bei asmenims su negalia.

Institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas. Atsižvelgdamos į Žemėlapyje identifikuotą paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinės globos pertvarkai poreikį, visos Marijampolės regiono savivaldybės numato plėsti paslaugų apimtį ir vykdyti II-ojo institucinės globos pertvarkos etapo veiklas.

11 lentelė. Numatomos investicijos institucinės globos pertvarkos srityje

Savivaldybė Paslauga	Kalvarijos		Kazlų Rūdos		Marijampolės		Šakių r.		Vilkaviškio r.		Iš VISO:	
	Obj. sk.	Vietų sk.	Obj. sk.	Vietų sk.	Obj. sk.	Vietų sk.	Obj. sk.	Vietų sk.	Obj. sk.	Vietų sk.	Obj. sk.	Vietų sk.
Apsaugotas būstas	1	2	2	4	6	12	6	12	2	4	17	34
Grupinio gyvenimo namai	1	10			1	10	1	10	1	10	4	40
Socialinės dirbtuvės					1	10			1	12	2	22
Dienos užimtumo centras	1	25							1	20*	2	45*
Kompleksinių paslaugų teikimo centras vaikams su negalia			1	35	1	30			1	30	3	95
Dienos socialinė globa institucijoje					1	30					1	30

Apsaugotus būstus asmenims, turintiems intelekto ir (ar) psichikos negalią, numatoma įsteigti visose regiono savivaldybėse (iš viso 17 būstų, 34 vietas).

Grupinio gyvenimo namus numatoma steigti keturiose regiono savivaldybėse – Kalvarijos (taip pat numatoma įsigyti transporto priemonę), Marijampolės, Šakių rajono (taip pat numatoma įsigyti transporto priemonę) ir Vilkaviškio rajono (viso 40 vietų).

Socialinės dirbtuvės numatomos didžiausiose regiono savivaldybėse – Marijampolės ir Vilkaviškio rajono (viso numatoma įsteigti 22 vietas).

Dienos užimtumo centrai bus steigiami dviejose regiono savivaldybėse (iš viso 45 vietas, Žemėlapyje numatyta 37 vietas):

- Kalvarijos (prevencinės socialinės paslaugos, bendrosios socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos bei dienos socialinės globos paslaugos suaugusiems ir vaikams);

- Vilkaviškio rajono (socialinės priežiūros paslaugos (socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir/ar atkūrimas ir socialinė rehabilitacija asmenims su negalia bendruomenėje) paslaugos suaugusiems).

Taip pat regione numatoma įsteigti tris kompleksinių paslaugų teikimo centrus vaikams su negalia (viso 95 vietas):

- Kazlų Rūdos savivaldybėje (bus teikiamos socialinės rehabilitacijos asmenims su negalia bendruomenėje ir laikino atokvėpio paslaugos. Planuojamos veiklos: psichologinis konsultavimas – psichologo vedamos socialinių įgūdžių vaikams ir jų artimiesiems terapijos rūšys, skirtos vaikų socialiniams įgūdžiams skatinti; logoterapijos metodai – vaikų kalbėjimo, kalbos, balso, komunikacijos sutrikimų terapija; meno terapija – raidos sutrikimų turintiems vaikams išreikšti savo emocijas per meninius užsiėmimus; socialinio pedagogo užsiėmimai; individuali kineziterapija – sudaromas vaikui individualus planas, atsižvelgiant į vaiko organizmo galimybes, fizinį išsivystymą ir sveikatos būklę; taip pat šių paslaugų užtikrinimui numatoma įsigyti transporto priemonę);

- Marijampolės savivaldybėje (bus teikiamos vaikų dienos socialinės priežiūros ir dienos socialinės globos institucijoje paslaugos, t. y., organizuojamas laisvalaikis, maitinimas, asmens higienos paslaugos, psichologinė ir psichoterapinė pagalba, socialinių ir kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymas bei kitos paslaugos, reikalingos pagal vaiko savarankiškumo lygį);

– Vilkaviškio rajono savivaldybėje (bus teikiamos socialinės priežiūros paslaugos (socialinė reabilitacija asmenims su negalia bendruomenėje).

Marijampolės savivaldybės Marijampolės socialinės pagalbos centre planuojama teikti dienos socialinės globos paslaugas institucijoje suaugusiems asmenims, turintiems intelekto ir psichikos negalią; taip pat šių paslaugų užtikrinimui numatoma įsigyti transporto priemonę (šiuo pažangos priemonės projektu Nr. 1.1.21. bus įgyvendinamas 2023–2029 m. Marijampolės tvarios miesto plėtros strategijos veiksmas Nr. 1.1.6. „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra Draugystės g. 19“).

Nestacionarių socialinių paslaugų plėtra. Atsižvelgiant į tai, kad Marijampolės regionas yra sparčiai senėjantis regionas bei pasižymi didžiausia skurdo ar socialinėje atskirtyje gyvenančių asmenų dalimi šalyje, numatoma plėtoti nestacionarias socialines paslaugas, skirtas senyvo amžiaus ir socialinę riziką patiriantiems asmenims.

12 lentelė. Numatomos investicijos nestacionarių socialinių paslaugų plėtros srityje

Savivaldybė	Veikla	Tikslinė grupė	Nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos pagal Socialinių paslaugų katalogo ²⁷ 19 p.	Investicijas gavusių vietų skaičius
Marijampolės	Nakvynės namų padalinio išplėtimas ir modernizavimas (patalpų įrengimas ir pritaikymas, transporto priemonės įsigijimas)	Socialinę riziką patiriantys asmenys	19.1. Laikino gyvenimo namai: 19.1.1. nakvynės namai	26 vietos
	Marijampolės socialinės pagalbos centro Psichosocialinės pagalbos skyriaus, Globos centro ir Pagalbos šeimoms skyriaus modernizavimas ir paslaugų efektyvumo didinimas (patalpų įrengimas ir pritaikymas)	Socialinę riziką patiriantys asmenys	19.5. Socialinės priežiūros centrai: 19.5.2. šeimos paramos centrai, paramos šeimai tarnybos (Pagalbos šeimoms skyrius) 19.5.8. psichosocialinės pagalbos centrai (Psichosocialinės pagalbos skyrius) 19.7. Kitos socialinių paslaugų įstaigos: 19.7.5. globos centrai (Globos centras)	30 vietų
Šakių rajono	Dienos centro senyvo amžiaus asmenims įkūrimas (patalpų įrengimas ir pritaikymas, transporto priemonės įsigijimas)	Senyvo amžiaus asmenys	19.5 Socialinės priežiūros centrai: 19.5.5 dienos centrai senyvo amžiaus asmenims	20 vietų
Vilkaviškio rajono	Dienos socialinės globos centro senyvo amžiaus asmenims įkūrimas (patalpų įrengimas ir pritaikymas, transporto priemonės įsigijimas)	Senyvo amžiaus asmenys	19.2. Dienos socialinės globos centrai: 19.2.1. dienos socialinės globos centrai asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims	20 vietų

Marijampolės savivaldybėje numatoma pagerinti laikino apgyvendinimo nakvynės namuose paslaugų kokybę bei jas išplėsti padidinant vietų skaičių. Taip pat Marijampolės savivaldybėje numatoma modernizuoti nenaudojamą pastatą, esantį Draugystės g. 19, Marijampolėje, pritaikant jį efektyviau teikti psichosocialinės pagalbos paslaugas, pagalbos tėvų globos netekusiems vaikams, jų globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams, įtėviams ar asmenims, ketinantiems jais tapti paslaugas (globos centro paslaugas), socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugas bei socialinės priežiūros šeimoms paslaugas (šiuo pažangos priemonės projektu Nr. 1.1.21. bus įgyvendinamas 2023–2029 m. Marijampolės tvarios miesto plėtros strategijos veiksmas Nr. 1.1.6. „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra Draugystės g. 19“).

Siekiant išplėsti nestacionarių socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims spektrą, numatoma Šakių rajono savivaldybėje įkurti dienos centrą senyvo amžiaus asmenims (50 vietų), Vilkaviškio rajono savivaldybėje – įkurti dienos socialinės globos centrą senyvo amžiaus asmenims (viso 20 vietų).

²⁷ Patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. gegužės 30 d. įsakymo Nr. A1-375 redakcija);

2 veikla. Socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybės užtikrinimas ir plėtra. Visuomenei senėjant ir augant socialinių paslaugų poreikiui senyvo amžiaus asmenų tikslinei grupei, siekiama sudaryti galimybę kuo didesnei daliai senyvo amžiaus asmenų gauti socialines paslaugas kuo arčiau gyvenamosios vietos.

13 lentelė. Numatomos investicijos socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybės užtikrinimui ir plėtrai

Savivaldybė	Veiklos	Investicijas gavusių vietų skaičius
Kalvarijos	Infrastruktūros stacionarių socialinės globos paslaugų išplėtimui sukūrimas, transporto priemonių įsigijimas	40 vietų
Marijampolės	VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centro Socialinės globos skyriaus infrastruktūros modernizavimas	26 vietos (26 vietos modernizuojamos)
Šakių rajono	Infrastruktūros laikinojo atokvėpio paslaugų teikimui sukūrimas ir teikiamų ilgalaikės socialinės globos paslaugų infrastruktūros gerinimas Kukarskės globos namuose, transporto priemonės įsigijimas	55 vietos (45 vietos modernizuojamos, kuriama 10 naujų vietų)
Vilkaviškio rajono	Specializuotų paslaugų teikimas Gudkaimio globos namuose, įkuriant Gudkaimio globos namų filialą	15 vietų (kuriama 15 naujų vietų)

Įgyvendinant šią veiklą numatoma gerinti šiuo metu teikiamų socialinės globos paslaugų senyvo amžiaus asmenims (tame tarpe Alzheimerio liga, senatvine demencija sergantiems) kokybę, išplėsti jos apimtį: Kalvarijos savivaldybėje sukuriant infrastruktūrą socialinės globos paslaugų išplėtimui (investicijas gautų 40 vietų), Marijampolės savivaldybėje modernizuojant VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centro Socialinės globos skyriaus infrastruktūrą ir taip pagerinant paslaugų kokybę (investicijas gautų 26 vietos), Šakių rajono Kukarskės globos namuose numatoma sudaryti sąlygas teikti laikino atokvėpio paslaugas bei pagerinti teikiamų paslaugų kokybę (investicijas gautų 55 vietos), Vilkaviškio rajono savivaldybėje numatoma įsteigti atskirą Gudkaimio globos namų padalinį – specializuotus socialinės globos namus senyvo amžiaus asmenims iš dalies savarankiškiems ar nesavarankiškiems, sergantiems Alzheimeriu ir demencija (15 vietų).

Galimi projektų pagal šią pažangos priemonės veiklą pareiškėjai – savivaldybių administracijos ir (arba) viešieji juridiniai asmenys, teikiantys socialines paslaugas (remiantis Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 12 punktu, savarankiškoji savivaldybių funkcija yra socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas planuojant ir organizuojant socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas, o remiantis Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 29 punktu socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas yra valstybės savivaldybėms perduota funkcija).

Partneriais projektuose gali būti savivaldybių administracijos ir (arba) viešieji juridiniai asmenys, teikiantys socialines paslaugas. Projektuose, finansuojamuose pagal Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairių (toliau – Gairės)²⁸ veiklą „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, siekiant didinti gyventojų socialinę gerovę“ (Nr. 1.1.20., 1.1.21. ir 1.1.22.), bus vykdoma partnerių atranka, prioritetą bus teikiamas nevyriausybiinių organizacijų (toliau – NVO) paslaugų infrastruktūrai (t. y. savivaldybėms, vadovaujantis savo nusistatyta vieša ir objektyviais kriterijais paremta atrankos tvarka, pasirenkant įstaigas ar organizacijas (projekto partnerius), kurios vykdys veiklą projekto lėšomis sukurtoje ar modernizuotoje infrastruktūroje, prioritetą bus teikiamas NVO)²⁹.

²⁸ Patvirtintos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. A1-439 „Dėl Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gairių patvirtinimo“;

²⁹ Vadovaujantis Gairių 2.4.3. p. reikalavimais;

V SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Numatomas projektų planavimas visai pažangos priemonei ir visoms jos veikloms. Tai atitinka Strateginio valdymo metodikos³⁰ 135.2 papunkčio nuostatas – projektais numatoma prisidėti vykdant Vietos savivaldos įstatyme savivaldybių savarankiškasias ir valstybės perduotas funkcijas (žr. IV skyrių „Pažangos priemonės veiklos, projektų vykdytojai ir partneriai“).

Visais atvejais projektai turi atitikti Gairių reikalavimus.

VI SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Įgyvendinant projektus regione pagal šią pažangos priemonę ir kuriant socialinį būstą, vykdant institucinės globos pertvarką, plėtojant ir tobulinant nestacionarias socialines paslaugas bei užtikrinant ilgalaikės priežiūros paslaugas senyvo amžiaus asmenims bus netiesiogiai prisidedama prie 1-ojo Darnaus vystymosi tikslo „Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse“. Taip projektais bus laikomasi Gairių 3 dalyje „Horizontaliųjų principų laikymosi reikalavimai“ nustatytų reikalavimų, kad projektuose negali būti numatyta veiksmų, kurie turėtų neigiamą poveikį darnaus vystymosi principui įgyvendinti. Taip pat projektais nebus daroma reikšminga žala aplinkos tikslams.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Įgyvendinant projektus pagal šią pažangos priemonę ir kuriant socialinį būstą, vykdant institucinės globos pertvarką, plėtojant ir tobulinant nestacionarias socialines paslaugas bei užtikrinant ilgalaikės priežiūros paslaugas senyvo amžiaus asmenims bus netiesiogiai prisidedama prie šio horizontaliojo principo įgyvendinimo – laikomasi Gairėse nustatytų reikalavimų dėl universalaus dizaino, taršumo reikalavimų išigyjamiems automobiliams ir kt.
3.	Lygių galimybių visiems	2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programoje ³¹ suplanuota pažangos priemonė Nr. 09-003-02-02-11 „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ ir nurodyta, kad ja bus prisidedama prie Lygių galimybių visiems horizontaliojo principo įgyvendinimo. Projektais, laikantis Gairių 3 dalyje „Horizontaliųjų principų laikymosi reikalavimai“ nustatytų reikalavimų, nebus numatyta apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį įgyvendinant moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės, religijos ar

³⁰ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 1 ir 4 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 14-1 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“;

³¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 931 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos patvirtinimo“;

		įsitikinimų, tikėjimo, pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, lytinės orientacijos ir kitais pagrindais principus. Projektai bus tiesiogiai prisidedama prie lygių galimybių užtikrinimo pažeidžiamoms visuomenės grupėms integruotis į visuomenę bei mažinti socialinę atskirtį.
--	--	---

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

2022–2030 metų Regionų plėtros programoje³² pažangos priemonei 09-003-02-02-11 „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ nustatytos dvi išankstinės sąlygos:

1. Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos socialinio būsto prieinamumui didinti, ir investicijomis užtikrinamas socialinio būsto prieinamumas asmenims su negalia bei gausioms šeimoms.

ATITIKTIS: pagal šios pažangos priemonės veiklą „Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra“ planuojamos investicijos į socialinio būsto fondo plėtrą socialiniu būstu aprūpinant asmenis su negalia bei gausias šeimas trijose Marijampolės regiono savivaldybėse – Kazlų Rūdos, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono.

2. Patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse numatytos veiklos, skirtos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, ir iki 2022 m. liepos 1 d. yra parengti ir suderinti su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija regioniniai socialinių paslaugų ir socialinių paslaugų infrastruktūros, reikalingos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, žemėlapiai.

ATITIKTIS: SADM 2022 m. birželio 16 d. raštu Nr. (1.3.1E-02) SD-2354 pateikė Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Marijampolės regiono žemėlapi. Marijampolės regiono plėtros tarybos 2022 m. liepos 7 d. sprendimu Nr. S-9 buvo pritarta Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Marijampolės regiono žemėlapiui.

Įgyvendinant veiklą „Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra“ numatoma vykdyti Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Marijampolės regiono žemėlapyje (aktuali redakcija patvirtinta Marijampolės regiono plėtros tarybos 2025 m. spalio 24 d. sprendimu Nr. S-13) numatytas priemones pilna apimtimi.

³² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų regionų plėtros programos patvirtinimo“

VIII SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Produkto ir rezultato rodikliai pažangos priemonei ir jos veikloms pasirinkti vadovaujantis Gairių 3 dalyje „Finansuojamos veiklos ir siekiami stebėsenos rodikliai“ pateikta informacija.

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siekimos rodiklio reikšmės		Siekimos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Socialinio būsto fondo plėtra, institucinės globos pertvarkos įgyvendinimas ir nestacionarių socialinių paslaugų plėtra	P.B.2.0065	Naujų arba modernizuotų socialinių būstų talpumas, asmenys	21 337 542,66	18 304 180,94	0 (2024)	167 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.2., 1.1.4. ir 1.1.5. informacija.
	P.S.2.1030	Paslaugų intelekto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje, skaičius			0 (2024)	266 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.6.–1.1.10., 1.1.12.–1.1.14, 1.1.16–1.1.18. ir 1.1.21. informacija.
	P.S.2.1031	Paslaugų socialiai pažeidžiamiesiems, socialinę riziką (atskirtį) patiriantiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje, skaičius			0 (2024)	96 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.4. ir 1.1.20.–1.1.22. informacija.
2. Socialinių paslaugų senyvo amžiaus asmenims kokybės užtikrinimas ir plėtra	P.B.2.0070	Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros (ne būsto) talpumas, asmenys per metus	5 285 249,10	4 541 857,42	0 (2024)	136 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 2.1.1.–2.1.4. informacija.

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siekimos rodiklio reikšmės		Siekimos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.B.2.2067	Naujų arba modernizuotų socialinių būstų naudotojų skaičius per metus, naudotojai per metus	0 (2024)	21 337 542,66	18 304 180,94	0 (2024)	167 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.2., 1.1.4. ir 1.1.5. informacija.
R.S.2.3031	Asmenų, turinčių intelekto ir (ar) psichikos negalią, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus, asmenys per metus	0 (2024)			0 (2024)	286 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.6.–1.1.10. 1.1.12–1.1.14, 1.1.16–1.1.18. ir 1.1.21. informacija.
R.S.2.3033	Socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus, asmenys per metus	0 (2024)			0 (2024)	325 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 1.1.4. ir 1.1.20.–1.1.22. informacija.
R.B.2.2074	Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus, naudotojai per metus	0 (2024)	5 285 249,10	4 541 857,42	0 (2024)	142 (2029)	Preliminari reikšmė apskaičiuota remiantis projektų 2.1.1.–2.1.4. informacija.

Marijampolės regiono plėtros tarybos administracijos direktorė

(parašas)

(vardas ir pavardė)